

משרד התפוצות

תחום מאבק באנטישמיות

דין וחשבון בנושא:

האנטישמיות בשנת 2015

תמונת מצב, מגמות ואירועים

מוגש לממשלת ישראל
לרגל יום השואה הבין לאומי

דבר שר התפוצות

אני מתכבד להגיש לממשלת ישראל את דו"ח המגמות והתקריות האנטישמיות לשנת 2015.

הדוח השנה מדאיג במיוחד, המגמות המסתמנות של התפשטות האסלאם הרדיקאלי, החרפת משבר הפליטים והמהגרים, הקריאות לחרם על ישראל ועליית הימין הקיצוני, מהוות אתגר ממשי למרקם החיים היהודי באירופה בפרט וביתר העולם בכלל.

השנה, אנטישמיות מוסלמית והטרור האנטישמי שנלווה לה הפכו לגורם העיקרי לתחושת חוסר הביטחון של קהילות יהודי אירופה, ולמקור העיקרי לפגיעה במרקם החיים היהודי. היו אלה אירופאים מוסלמים, מהגרים ובני מהגרים, שנולדו על אדמת אירופה והתחנכו במערכות החינוך האירופיות שהוציאו את פיגועי הטרור הרצחניים אל הפועל.

בחודש ינואר, נכנס המחבל החמוש, אמדי קוליבלי, יליד צרפת, לסופרמרקט "היפר כשר" בפריז, לקח את הקונים כבני ערובה ורצח ארבעה מהלקוחות היהודים. כחודש לאחר מכן, בהשראת קוליבלי, המחבל עומר אל חוסיין, יליד דנמרק, פתח באש על משתתפי כנס לחופש הביטוי בקופנהגן והמשיך מיד אחר כך אל המרכז הקהילתי היהודי בו נחגגה באותה עת חגיגת בת מצווה, במטרה לבצע פיגוע במקום. דן אוזן, מאבטח הקהילה, בלם בגופו את המחבל מלהיכנס ולטבוח בחוגגים ושילם על כך בחייו.

התקפות אלה ואחרות, מהוות המשך ישיר למתקפות שהתחוללו בבית הספר "אוצר התורה" בטולוז ובמוזיאון היהודי בבריסל. התקפות נוספות כנגד הקהילות היהודיות באירופה כללו דקירות, הכאות, עלבונות, ניסיונות הרעלה וחילול מצבות ואנדרטאות.

ניטור כלל התקריות השנה, מצייר תמונה חדשה ומדאיגה לפיה חלק הארי של ההתקפות האנטישמיות בתפוצות מתבצע על ידי מהגרים מוסלמים או בניהם. הימנעות גופי הניטור והאכיפה באירופה מלהצביע באופן מפורש וחד משמעי על מוקד הבעיה ולהתמודד ישירות עם יחסם של המהגרים ליהודים ולישראל, הוא אחד המכשולים העיקריים העומדים בפני הטיפול בבעיה ומניעתה.

הימין הקיצוני התחזק באופן משמעותי השנה, והוא צפוי להמשיך ולהתחזק על רקע משבר הפליטים וההגירה למערב אירופה. התחזקות זו צפויה לפגוע בקהילות היהודיות הן באופן ישיר כתוצאה מהקצנת שיח הקסנופוביה והאווירה הציבורית כלפי מיעוטים והן בעקיפין דרך הטלת מגבלות על זכויות דתיות וזכויות מיעוטים.

במזרח אירופה, התבטאה עליית הימין בהתגברות הלאומנות, בעליה בשימוש באנטישמיות ככלי פוליטי, בניסיונות לטהר דמויות ותנועות בעלות רקע אנטישמי ובניסיונות לשכתב את ההיסטוריה ולהתנער מהאחריות להשמדת היהודים בשואה.

גם השנה נמשכה ההסתה האנטישמית באינטרנט וברשתות החברתיות כמעט באין מפריע, וכללה אינספור הטפות אנטישמיות, נאומים, מאמרי עיתונות ובמיוחד פוסטים אלקטרוניים כמעט בכל צורה אפשרית.

בתור נציגי מדינת ישראל, מרכז העם היהודי, אין לנו יכולים להשלים עם מציאות זו ואסור לנו לאפשר למדינות העולם להשלים עם מצב בו היהודים בארצותיהם מותקפים ונאלצים להצניע את יהדותם.

משרד התפוצות בראשותי, האמון מטעם ממשלת ישראל על המעקב והטיפול בנגע האנטישמיות, רואה חשיבות עליונה במאבק בלתי מתפשר באנטישמיות, כחלק בלתי נפרד מהערבות ההדדית בין ישראל לתפוצות. מטה המשרד, גיבש תכנית אסטרטגית למאבק באנטישמיות, התוכנית תיושם בשנה הקרובה בשיתוף פעולה עם משרדי הממשלה השונים, המוסדות הלאומיים, ארגונים יהודים וארגוני החברה האזרחית בארץ ובעולם. גם השנה נמשיך לפעול ביתר שאת למיגור התופעה, השבת תחושת הביטחון לקהילות והבטחת קיומם של חיים יהודיים מלאים ומשגשגים בתפוצות.

ברצוני לנצל הזדמנות זו על מנת להודות לפורום לתיאום המאבק באנטישמיות ולמרכז קנטור על שיתוף הפעולה בכתיבת הדו"ח, ועל עבודתם החשובה, במעקב ובמחקר של המגמות והאירועים האנטישמיים המתרחשים ברחבי העולם, שאפשרה את הפקתו של דו"ח חשוב זה.

נפתלי בנט

שר התפוצות

הקדמה

הדו"ח השנתי המוצג לפניכם מתאר את מצב האנטישמיות והמגמות המתהוות, ומספק תמונת מצב עדכנית אודות המציאות המורכבת איתה מתמודדות הקהילות היהודיות בעולם בדגש על הקהילות באירופה.

השנה, הציבה האנטישמיות בפני הקהילות היהודיות איום בסדר גודל שלא נראה כמוהו מזה שנים. איום זה, הצית דיון ער אודות העתיד היהודי ביבשת, הן בקהילות היהודיות פנימה והן בקרב המנהיגות הפוליטית באירופה.

תמונת האנטישמיות העולה מסיכום שנת 2015 הינה תמונה מורכבת. התחושה הכללית היא שהאנטישמיות נמצאת במגמת עלייה והחרפה מתמדת. שנת 2015 התאפיינה בעליית מדרגה בפיוגועים כנגד יעדים יהודים מצד גורמים אסלאמיים, כאשר הבולטים שבהם היו הפיוגועים בהיפר כשר בפריז (ינואר 2015) והפיוגוע בבית הכנסת בקופנהגן (פברואר 2015). לצד פיוגועי טרור אלה נמשכו תופעות של הטרדה ותקיפה, חילול בתי עלמין, חילול אתרי הנצחה והצתות לכל אורך שנת 2015.

הנתונים שבידינו מראים, כי מרבית האירועים האנטישמיים באירופה נגרמו על ידי האוכלוסייה המוסלמית ההולכת וגדלה ביבשת, בעיקר במדינות צרפת, בלגיה, בריטניה, גרמניה, ספרד ומדינות סקנדינביה. למעשה, האסלאם הקיצוני הפך למחולל האנטישמיות המרכזי באירופה ובעולם. זאת, על אף שהאנטישמיות המסורתית מבית מדרשו של הימין הקיצוני עדיין נוכחת ואף מתגברת בצורה משמעותית בחלקים רבים של העולם.

הרשתות החברתיות המשיכו להוות מדיום מרכזי להפצת שטנה ואנטישמיות גם בשנת 2015. זאת, ללא מגבלות ממשיות וללא ענישה או גביית מחיר מהמפיצים או מהחברות שנתנו במה להסתה כזו.

קמפיין הדה-לגיטימציה והדמוניזציה של ישראל המשיך לשאת ביטויים אנטישמיים מובהקים ולייצג את המגמה של טשטוש הגבולות בין ביקורת לגיטימית כנגד מדינת ישראל לבין אנטישמיות. קמפיין זה הוא אחד מגורמי ההסתה המרכזיים כלפי יהודים בכלל, ועיקר פגיעתו היא ביצירת אקלים ציבורי עוין ליהודים המזוהים עם ישראל, הדרתם מהחברה הכללית והכשרת הפגיעה בהם.

האתגר הראשון הוא גל הפליטים הפוקד את אירופה, הגם שאינו מהווה איום אנטישמי מיידי, הפך למקור אמת לבהלה עבור הקהילות היהודיות. הגל הביא עמו לפתחן של הקהילות שני אתגרים מרכזיים. הראשון הוא ההתחזקות וההתגברות של מפלגות וארגוני ימין קיצוני, הנגועים בשנאת זרים ובאנטישמיות. ככלל, מפלגות הימין הקיצוני הגדילו את כוחן על רקע משבר ההגירה בשנה החולפת, והן צפויות להמשיך ולהגדיל את כוחן בבחירות הקרובות.

האתגר השני, הוא קליטתם והתערותם של הפליטים בחברה האירופית. מרבית הפליטים הגיעו ממדינות ומתרבויות ששנאת יהודים וחוסר סובלנות, הן חלק בלתי נפרד מהן. על רקע ניסיון העבר בקליטת מהגרי ארצות האסלאם באירופה, קיים חשש שחלק מפליטים אלה יחברו לגורמים אסלאמיים קיצוניים ויחמירו את המגמות שאנו עדים להן כיום.

שנת 2015 התאפיינה גם בגילויי סולידריות עם הקהילה היהודית מצד מנהיגים אירופים ואישי ציבור שחזרו והדגישו את מקומם של היהודים בתרבות ובהיסטוריה האירופית. בכמה מדינות אף ניכרה ירידה במספר התקריות האנטישמיות במחצית השנייה של 2015, ביניהן: ארה"ב, אוסטרליה ואפילו צרפת. המודעות לצורך במאבק באנטישמיות גברה ברוב מדינות המערב ובאה לידי ביטוי (גם אם באופן חלקי) בחקיקה ובאכיפת החוק.

התבטאות מעניינת בהקשר זה, נרשמה מצד שגריר סעודיה לאו"ם שקרא בעצרת הכללית לסולידריות בין-דתית ולמאבק באנטישמיות ובאסלמופוביה כאחד.

עוד ראויות לציון, שתי פריצות דרך בעלות משמעות הצהרתית חשובה. הראשונה, הכרזת הוותיקן על הפסקת המיסיון בקרב היהודים, שכללה גם הצהרות בדבר הצורך להיות רגישים למשמעותה של השואה עבור היהודים והצורך בסיכול כוונות אנטישמיות. השנייה, קביעתה של הכנסייה הפולנית כי האנטישמיות היא חטא.

אירועים בולטים 2015

- ביום שישי, 9 בינואר, אמדי קוליבאלי (Amedy Coulibaly), בן 32, יליד צרפת, בן למשפחת מהגרים ממאלי, פרץ בשעת הצהריים למרכול מרשת המרכולים "היפר כשר" ברובע ה-12 בפריז שבבעלות משפחת אמסלם, כשהוא חמוש בשני רובי סער מדגם קלשניקוב. המחבל תפס בני ערובה מקרב לקוחות המרכול ועובדיו. לאחר מספר שעות מצור על המרכול פרצו אליו שוטרים מיחידת לוחמה בטרור וירו למוות במחבל. בפיגוע נרצחו ארבעה מבני הערובה, יוהן כהן (20) יואב חטב (21), פיליפ ברהם (45) ופרנסואה מישל סעדה (64).
- בחודש ינואר הוכה ישראלי בברלין כאשר ביקש מכמה מקומיים להפסיק לשיר שירים אנטישמיים ברכבת התחתית.
- בחודש ינואר, ישראלים ששהו בהוסטל בארגנטינה הותקפו על רקע אנטישמי.
- בחודש פברואר, עומר עבד אלחמיד אלחוסין, בן 22, יליד דנמרק, פתח באש בבית הכנסת הגדול של קופנהגן ורצח את המאבטח הדני-ישראלי דן אוזן, אשר אבטח באותה שעה חגיגת בת מצווה שהתקיימה בתוך בית הכנסת.
- בחודש ספטמבר, משה פירסט, נער יהודי כבן 17 נפצע באורח קשה כשהותקף ביחד עם עוד שלושה צעירים בתחנת רכבת בעיר מנצ'סטר.
- בחודש ספטמבר, שני יהודים חרדים נפגעו מירי רובה אוויר בשתי תקריות אנטישמיות נפרדות בניו יורק.
- בחודש ספטמבר, זוג קשישים הוכה ונשדד בתקיפה אנטישמית באמסטרדם.
- בחודש אוקטובר נדקרו רב ושני מתפללים בעיר מרסיי.
- בחודש דצמבר, רוסס רעל נוזלי על המנעול האלקטרוני של בית הכנסת שב-Bonneuilsur-Marn בצרפת וגרם לפציעתם של 14 מתפללים.

אנטישמיות מוסלמית ואסלאם רדיקאלי

בשני העשורים האחרונים הלך והתגבר חלקם של גורמים אסלאמיים ראדיקליים כמחוללי אנטישמיות מרכזיים במערב אירופה. אם בעבר מקורה של האנטישמיות היה בעיקר בקבוצות ניאו-נאציות למיניהן ובשמאל הקיצוני, הרי שבשנים האחרונות מתברר כי מקורן של מרבית התקריות האנטישמיות באירופה הוא באירופאים ממוצא מוסלמי אשר בחלק מן המקרים אף ציינו את הפרשנות שלהם לאסלאם כהצדקה למעשיהם.

זוהי תופעה חדשה השונה באופן מהותי מהגלים הקודמים, הן כאמור בזהות המבצעים והן בצידוקים החדשים שנוספו למעשיהם.

ניתן לאפיין שלוש גישות של אנטישמיות בקרב המוסלמים:

1. גישה קלאסית, הנשענת על האנטישמיות ההיסטורית במערב ותאוריות קונספירציה שונות לגבי שליטת היהודים בעולם.
2. גישה אסלאמית פונדמנטליסטית, הרואה ביהודים אויבי "דת האמת" ובני הברית של "הצלבנים" הכופרים.
3. גישה פוליטית, בה שנאת יהודים היא חלק מהסכסוך הישראלי-הפלסטיני וזיהוי ישראל והציונות עם היהדות.

עיון בסקרים שבוצעו במדינות אירופאיות שונות מראה כי רמת האנטישמיות בקרב המוסלמים הינה גבוהה יותר באופן משמעותי מאשר בקרב לא-מוסלמים, למרות שמוסלמים אירופאיים רבים אינם בעלי אמונות אנטישמיות. קשר חיובי נמצא בין רמת האנטישמיות ובין רמת הדתיות והפרשנויות הפונדמנטליסטיות לאסלאם.

יש לציין כי יכולת ההסבר של משתנים דמוגרפיים וסוציו-אקונומיים כמקור לאנטישמיות – דהיינו רמת השכלה, גיל, מין, קשיים סוציאליים, אפליה או הגבלות חוקיות על עיסוק באסלאם - הייתה מוגבלת ביותר. נתון זה מפריך את ההנחה הרווחת כי אנטישמיות בקרב מוסלמים באה כתגובה לאפליה או לדיכוי.

סקרים אלו מובילים למסקנה כי האנטישמיות האסלאמית נובעת לא רק מפרשנות פונדמנטליסטית של ההלכה האסלאמית ומהשפעות דוקטרינת הסאלפיה ג'האדיה (דעא"ש ואלקעידה), אלא גם נשענת על תפיסות תרבותיות עמוקות באשר לתכונותיהם של היהודים.

אחד האיומים המשמעותיים על הקהילות היהודיות מגיע מצד האסלאם הרדיקאלי, התופס אחיזה בקרב הקהילות המוסלמיות ברחבי העולם. השנה התבטא איום האסלאם הרדיקאלי בסדרת מתקפות באירופה שהראשונה שבהן הייתה המתקפה המשולבת שבוצעה על ידי תא טרור אסלאמי במערכת העיתון הסאטירי "שרלי הבודו" ובמרכזו היהודי בלב פריס וגרמה למותם של 17 בני אדם בינואר 2015. פיגוע הטרור המשולב בפריז בנובמבר 2015 שבו נרצחו 130 בני אדם ומאות נפצעו, היווה מימוש של אחד מתסריטי האימה, המדירים בשנים האחרונות את שנתם של שרותי הביטחון באירופה. בנוסף, שורת התרעות לפיגועים נרשמה בגרמניה, צרפת, ספרד ובבריטניה. בד בבד, האיום בחידוש פעילות הטרור

באירופה גבר בשנה האחרונה, על רקע החשש מחזרתם של מאות מתנדבים מוסלמים ומתאסלמים אירופאים מסוריה לארצות מוצאם, כשהם חזורי מוטיבציה להמשיך גם בתחומן את המאבק לאסלום המרחב. מתנדבים אלה עברו אימונים, צברו ניסיון קרבי וספגו אינדוקטרינציה רדיקלית, המגדירה את המערב כאויב האסלאם שחובה לפגוע בו. תופעה זו מציבה בפני גורמי הביטחון באירופה אתגר ממשי ומידי של ייבוא טרור מהמזרח התיכון לערי היבשת.

האנטישמיות ברשות הפלסטינאית

לאורך כל שנת 2015, השתמשה הרשות הפלסטינית באופן שיטתי באנטישמיות באמצעי המדיה השונים ככלי להטמעת שנאת ישראלים ויהודים בקרב אוכלוסייתה. הרשות הפלסטינית מקדמת שנאה דתית באמצעות דמוניזציה של היהדות ויהודים, הפצת עלילות שמציגות את היהודים כמי שמסכנים את הפלסטינים, את הערבים ואת כלל האנושות.

הרשות הפלסטינית מציגה את היהודים כבעלי תכונות רעות מהיסוד: בוגדניים, מושחתים, רודפי בצע, שקרנים, בעלי ברית עם השטן, וצאצאים של קופים וחזירים. ב-2015, אמר יועצו לאסלאם של יו"ר הרשות הפלסטינית מחמוד עבאס וראש בתי המשפט להלכה האסלאמית (שריעה) של הרשות הפלסטינית, כי יהודים לאורך ההיסטוריה ייצגו "שקר, רוע, שדים ותומכיהם, השטן ותומכיו". בהתאם לכך, הסכסוך בין ישראל והפלסטינים הוא סכסוך של "הפרויקט של אללה לעומת הפרויקט של השטן".

היומון הרשמי הפלסטיני פרסם מאמר דעה בו נאמר שיהודים "צמאים לדם כדי לרצות את האל שלהם (נגד הגויים), ומשתוקק לכיסים מלאי כסף". "תכונות" ומסורות יהודיות אלו מוצגות כטבע בלתי ניתן לשינוי של יהודים.

בשנת 2015, בערוצי הטלוויזיה הרשמיים של הרשות הפלסטינית הוצגו ילדים מדקלמים טקסטים עם תוכן אנטישמי בוטה לפיו היהודים הם "הרוע המוחלט בקרב הבריאה", "קופים ברבריים" ו-"שטן עם זנב". לדברי הרשות, הטבע המרושע של היהודים והשחיתות, גרמו לאומות העולם לנקוט באמצעי הגנה. תועמלני הרשות הפלסטינית טוענים באופן קבוע שהיהודים גורשו מאירופה בגלל האיום שנשקף לאוכלוסייה האירופית מ"הטבע הרע" של היהודים.

"מאפיינים" ו"דרכי התנהגות" של יהודים מהווים סכנה, לא רק לכל המוסלמים והערבים, אלא גם לאנושות כולה. כפי שנלמד בשיעור דת בטלוויזיה הרשמית של הרשות הפלסטינית: "האנושות לא תחיה בנוחות כל עוד היהודים גורמים לשחיתות הרסנית על פני האדמה... אם דג בים נלחם עם דג אחר, אני בטוח שהיהודים עומדים מאחורי זה".

הזיוף הרוסי המוכר כ"פרוטוקולים של זקני ציון", נחשב ברשות הפלסטינית לטקסט יהודי אותנטי שבו נחשפת תכנית היהודים לשלוט על האנושות כולה. ואכן, אנטישמיות, דיכוי יהודים והסבל היהודי לאורך ההיסטוריה מוצגים כתגובה לגיטימית של אומות העולם המבקשות לנקום על הפגיעה שגרמו להם היהודים. הקמתה של מדינת ישראל הייתה מזימה אירופאית, שהונעה על ידי רצונם של האירופים להיפטר מהיהודים ולהציל את היבשת מהשפעת היהודים.

ימין מרכז וימין קיצוני

שנת 2015 הייתה השנה שבה סימן לעצמו הימין הקיצוני למטרה את מה שהוא מכנה כ"מניעת האסלאמיזציה של אירופה". עימותים והתנגשויות אירעו השנה בין פעילי ימין קיצוני ובין פליטים מוסלמים ותומכיהם.

התפשטותו המהירה של האסלאם באירופה יצרה בשנים האחרונות תמונת מראה בדמות עלייה חדה בכוחו של הימין הקיצוני ביבשת. כמעט בכל מדינה אירופית פועלת מפלגה שדוגלת בהגבלת הגירה, מפיצה איסלמופוביה וירוסקפטיות, וחותרת לחזרה למדינות לאום בעלות גבולות ומאפיינים דמוגרפיים ברורים ויציבים.

ברחבי אירופה ניתן למצוא מפלגות לאומניות בעלות אידיאולוגיות ויעדים שונים מאוד. ההבחנה הרלוונטית ביותר לנושא האנטישמיות היא בין "ימין קיצוני ישן" (הנוטה לנוסטלגיה לעבר הנאצי והפאשיסטי), לבין "הימין הקיצוני החדש" (שחסידיה חשים מאוימים מהאסלאמיזציה של אירופה, ורואים בישראל וביהודים בעלי ברית במאבק נגד האסלאם).

על סמך מחקרי ניתוח השיח של Ruth Wodak ניתן לסווג את המפלגות והתנועות הפופוליסטיות לארבע קבוצות כלליות:

1. "ימין קיצוני ישן": מפלגות אלו צוברות תמיכה באמצעות עמדה דו-ערכית כלפי העבר הפאשיסטי והנאצי (כגון באוסטריה, בהונגריה, באיטליה, ברומניה, ובצרפת). חלקן - כמו תנועת פגידה (Pegida), מפלגת NPD בגרמניה, "השחר המוזהב" ביוון ויוביק (Jobbik) בהונגריה - מפגינות אנטישמיות גלויה ובוטה, מכחישות שואה ועוסקות בהפצת תעמולה אנטי-יהודית ואנטי-ישראלית. חלקן, כמו NPD, אף תומכות באסלאם המיליטנטי. לעומת זאת, במפלגות ימין קיצוני פופוליסטיות כמו החזית הלאומית בצרפת, הברית הלאומית באיטליה, ו-PVO באוסטריה, הבינו כי על מנת לצבור כוח ולגיטימציה הן אינן יכולות לעשות שימוש בשיח אנטישמי ועליהן להתרחק ממנו. עדיין קשה לקבוע אם שינוי הנרטיב מגובה בהמרה אמתית של השקפת העולם המפלגתית או שמדובר בצעד טקטי בלבד.

2. "ימין קיצוני חדש": ארגונים אלה מתמקדים בעיקר באיום הנתפס מצד האסלאם, והם מהווים הפניית עורף לפאשיזם ההיסטורי באמצעות אימוץ הדמוקרטיה (הפרוצדורלית). מפלגות פוליטיות המתמקדות בהתנגדות לאסלאם בולטות בפעילותן בעיקר בהולנד, בבריטניה, בדנמרק, בשוודיה ובשווייץ. אחד הביטויים להשקפתן כי בין המערב לבין האסלאם הגלובלי מתחוללת כיום "התנגשות ציביליזציות", הוא העובדה שחלקן הפחיתו את הלאומנות האתנית שלהן ואימצו אל חיקן את ארצות הברית ואת ישראל. גופים אלה אינם רואים בקומץ היהודים המקומיים שהשתלבו בחברה הכללית איום על הציביליזציה שלהם, ואת ישראל הם רואים כבעלת ברית אמיתית במאבקם. מנהיג ימני רדיקלי מסוג חדש זה הוא הפוליטיקאי ההולנדי חרט וילדרס, העומד בראש מפלגת החירות (Partij voor de vrijheid - PVV). מפלגה זו כיום היא המפלגה השלישית בגודלה בפרלמנט ההולנדי ובפועל היא המבטיחה את כהונתה של ממשלת הולנד הנוכחית. וילדרס, המגן בקנאות על כל דבר "מערבי" ו"ישראלי", מגיע מן הזרם המרכזי של הפוליטיקה ההולנדי ודאג מאז ומתמיד להרחיק את עצמו

מהימין הרדיקלי ההולנדי. גם נייג'ל פאראג', מנהיג מפלגת העצמאות הבריטית (United Kingdom Independence Party – UKIP), הידוע כתומך נלהב של ישראל, משתייך לקטגוריה זו של הימין הרדיקלי החדש. למפלגה יש אפילו ועד פעולה בשם "ידידי ישראל ב-UKIP". לשאלת העיתון הבריטי Jewish Chronicle על עמדתו בסוגיות המעסיקות כיום את היהודים, כגון המתקפות על השחיטה הכשרה, הסביר פאראג' כי אחד הפוליטיקאים של UKIP בדק לאחרונה בית מטבחים כשר ברובע האיסט אנד בלונדון וקבע כי למעשה, שיטות השחיטה על פי חוקי היהדות הן הומניות יותר מאלו הנהוגות במשחטות לא כשרות. דוגמאות לפוליטיקאים שוליים ומעוררי מחלוקת קשה יותר בבריטניה הם ניק גריפין, מנהיג המפלגה הלאומית הבריטית (British National Party – BNP) וטומי רונינסון, מנהיג תנועת מחאות הרחוב האנטי-מוסלמית, הליגה להגנה אנגלית (English Defence League) (EDL). פוליטיקאים אלו בהחלט תומכים בישראל וביהודים כיום, אך הרקע של תומכיהם בעיית.

3. מפלגות שונאות-זרים מסורתיות: בארצות אירופיות כמו הונגריה, יוון, איטליה, ובריטניה, אנו עדים לעלייתן של מפלגות המגבילות את התעמולה שלהן לאיום הנשקף לזהותן הלאומית מצד מיעוטים אתניים. ביחס ליהודים, דעותיהם חלוקות. לדוגמה, ליגת הצפון (Liga Nord) האיטלקית נוקטת עמדה נוקשה ביחס להגירה בלתי-חוקית, בעיקר מארצות מוסלמיות, וביחס לטרור. בניגוד לקבוצות שונאות-זרים אחרות הבזות ליהודים, הליגה תומכת בקידום הגירה מארצות לא-מוסלמיות כדי להגן על "הזהות הנוצרית" של איטליה ושל אירופה, אשר לדברי נציגי המפלגה צריכה להיות מבוססת על "המסורת היהודו-נוצרית".

4. מפלגות נוצריות פונדמנטליסטיות: בארצות קומוניסטיות לשעבר כמו פולין, רומניה ובולגריה, אנו עדים לעליית מפלגות המאמצות סדר יום נוצרי פונדמנטליסטי שמרני-ריאקציוני. פולין ממחישה את הפרדוקס המוזר של אנטישמיות אנדמית, אי-ליברליות ולאומנות אתנית, בד בבד עם עמדה פרו-ישראלית מובהקת. פולין היא אחת המדינות השמרניות ביותר מבחינה תרבותית באיחוד האירופי, והיא הולכת ונעשית שמרנית עוד יותר. מצביעים צעירים הם בסיס התמיכה העיקרי של יאנוש קורוויץ-מיקה, מלוכני חמום-מוח ואנטי-פמיניסט קנאי שמפלגתו זכתה ב-7 אחוזים מהקולות בבחירות לפרלמנט האירופי ב-2014, שהבטיחו לה ארבעה מושבים. תזוזת המצביעים הצעירים למפלגות ימין דוגמת מפלגתו של מיקה, גרמה לעיתון השמאל Gazeta Wybrocza להדביק להם את הכינוי "הדור המוזר". מפלגות ימין אלו, על אף שהן ניזונות מאנטישמיות נוצרית ומרבות לבזות ליהדות, מעריצות את המדינה היהודית הריבונית ההולכת ונתפסת כיום, במילותיו של סלבוזי ז'יז'ק, כ"קו ההגנה הקדמי נגד ההתפשטות המוסלמית".

אנטישמיות חדשה

מגוון מדינות, תנועות, איגודים וארגונים, אינם מקבלים את זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית במדינת ישראל ושוללים את זכותו למדינת לאום יהודית. גופים אלה כוללים, בין השאר, מדינות ערביות, מדינות עולם שלישי, תנועות אסלאמיות, תנועות שמאל קיצוניות וקבוצות אנטישמיות, הפכו את הדה-לגיטימציה של מדינת ישראל לדפוס מכונן של פעולתם.

מטרתם של גורמים אלו היא בידודה של ישראל במרחב הבין-לאומי, הוצאתה ממשפחת העמים, אפלייתה והפיכתה למדינה מצורעת באמצעות: תעמולת זוועה כנגד ישראל והיהודים, דמוניזציה, קידום חרמות מסוגים שונים, הסטת השקעות, הטלת סנקציות כלכליות והפעלת כלים משפטיים כנגד ההנהגה הישראלית, אזרחי ישראל ומוסדות המדינה.

בשונה ממפלגות הימין הקיצוני הפופוליסטיות (הפונות אל הציבור הרחב של פשוטי העם לגיוס תמיכה ואהדה מבין שורותיו, תוך שימוש במסרים פשוטים וקליטים), התופסות את היהדות כגורם זר שיש להוציא מהחברה, מפלגות השמאל הקיצוני מקשרות את היהודים עם האליטות הקוסמופוליטיות ועם הקפיטליזם העולמי שנגדם הן נאבקות.

ביחס לישראל, הנרטיב המרקסיסטי הפשטני נותר פופולארי: ישראל היא מדינה קולוניאליסטית שמדכאת ועוקרת את האוכלוסייה הילידית והיא אחת המושכות בחוטים של המערכת הפיננסית העולמית.

יתרה מזאת, בהסתמך על המסורות הסוציאליסטיות של צדק ורווחה, מפלגות השמאל הרדיקלי תומכות בהמשך קליטת המהגרים, המגיעים ברובם ממדינות שיש בהן רמה גבוהה של עוינות אנטי-יהודית. באופן רשמי מקפידות המפלגות הללו להרחיק עצמן מ"האנטישמיות הישנה" (שנאת יהודים באשר הם, אמונה במזימה יהודית כלל-עולמית, אמונה שהיהודים חוללו את הקומוניזם, אמונה שהיהודים הם גזע נחות, וכך הלאה), אולם בשל קשריהן הפוליטיים ההדוקים עם גורמים אסלמיים מקומיים ואהדתן הנתונה מראש לפלסטינים (שבדרך כלל נתפסים באירופה כצד "החלש והמסכן ביותר"), הן מצדדות באנטי-ציונות רדיקלית ומאמצות אלמנטים מהרטוריקה המוסלמית האנטישמית (מזימה יהודית עולמית, שליטת היהודים בקפיטליזם ובמדיניות החוץ של ארה"ב, וכדומה).

המאמץ ההסברתי שמנהלות המפלגות הללו ותומכיהן לסימונה של ישראל כמדינה מצורעת שנולדה בחטא מוביל לדמוניזציה של ישראל. שישה מחקרים שונים, שרובם נעשו בגרמניה וכוללים כיסוי של שמונה מדינות אירופיות נוספות, מראים כי יותר מ-40% מאזרחי האיחוד האירופי מסכימים עם הטענה שישראל מנהלת מלחמת השמדה נגד הפלסטינים, או לחילופין, מסכימים עם הטענה לפיה ישראל מתנהגת כמו הנאצים.

פירושם של הממצאים הללו הוא כי יותר מ-150 מיליון מתוך כ-400 מיליון מאזרחי האיחוד האירופי שהם בני 16 ומעלה מחזיקים בדעות המוגדרות אנטישמיות. הנהגת האיחוד האירופי והמדינות החברות בו מתעלמות באופן שיטתי מהסוגיה הזו, למרות שהנתונים הראשוניים אודות התופעה היו זמינים כבר לפני עשור שנים.

אולם, הדמוניזציה של ישראל באירופה אינה נובעת רק מתעמולת השטנה המתנהלת נגדה על ידי ארגוני הדה-לגיטימציה למיניהם, היא ניזונה גם ממדיניות של "סטנדרט כפול" בו נוקטות חלק ממדינות האיחוד האירופי והקהילייה הבינלאומית, המתבטאת בטיפול מפלה ומבדיל בזירה הבינלאומית, שלילת זכותה להתגונן והצבעה עליה כסמל להפרת זכויות אדם.

תנועת ה-BDS היא חלק מתופעה מאורגנת ורחבה בהרבה של דה-לגיטימציה שיטתית של ישראל, תוך שימוש בארסנל הכלים האנטישמיים הקלאסיים (חרם, הדרה, סטנדרט כפול), המלווה בדרך כלל באנטישמיות המוסווית כביקורת על ישראל.

התנועה, הנמצאת במגמת עלייה, מדאיגה במיוחד עקב התמקדותה בצעירים, תוך שהיא מתחזה לתנועה למען זכויות אדם. בקנדה למשל, צברה התנועה תאוצה כה גדולה בכמה קמפוסים, עד שהסטודנטים היהודים דיווחו שהם מרגישים בהם בלתי רצויים ושלא בטוח להם ללמוד בהם (ולמעשה, תועדו מספר מקרים של ונדליזם אנטישמי שהתרחשו מיד לאחר שהתנועה התקבלה לקמפוס). לעתים קרובות פועלת התנועה בקמפוסים במסווה של תנועה פוליטית, דבר המאפשר לה לקיים אירועים באוניברסיטה. לעיתים קרובות פעילה מטרידים או מאיימים על נציגים פרו-ישראליים ועל קבוצות יהודיות בקמפוס.

בספרד פעלה תנועת ה-BDS לא רק למען חרם על ישראל, אלא גם למען חרם נגד נציגים ואירועים יהודיים. באוגוסט 2015 הופעל לחץ על פסטיבל "רוטטום" השנתי בבניקאסים לביטול השתתפותו של הראפר היהודי-אמריקאי מתיסיהו, לאחר שלא הסכים לחתום על הצהרת תמיכה ברעיון המדינה הפלסטינית. בתחילה ביטלו מארגני הפסטיבל את השתתפותו כליל, אולם לאחר מסע לחצים וביקורת פנימית ובינלאומית קשה, התנצלו המארגנים וההופעה התקיימה אל מול קהל עוין. בנובמבר קראה התנועה לחרם על מופע "Sama-Sama" שנוסד על-ידי ישראלי, בטענה שהוא "אירגן אירועים בתמיכת ממשלת ישראל ומוסדותיה".

אנטישמיות באינטרנט וברשתות החברתיות

בשנים האחרונות אנו עדים למגמת עלייה חדה בפעילות אנטישמית בכלל וברשתות החברתיות בפרט. הרשתות החברתיות הפכו "לגן עדן" עבור מפיצי השטנה והגזענות. היקף ההסתה באינטרנט חצה גבולות ולא אחת נדמה כי הרשת הפכה לארסנל שנאה גדול, נגיש ויעיל, המתפשט ללא שליטה.

קבוצות הטרור הסתגלו במהירות לכלים אלה במאמצייהן להגיע למאגר הולך ומתרחב של תומכים פוטנציאליים. כתוצאה מכך, אנטישמיות בצורתה המסוכנת ביותר נגישה בקלות לקהל בכל רחבי העולם.

קבוצות אנטישמיות רבות מנצלות את הרשתות החברתיות בכדי להפיץ את דברי השטנה שלהם כנגד ישראל. נעשה כיום שימוש נרחב ברשתות חברתיות לפרסום דברי שנאה, אנטישמיות והכחשת שואה, והדבר מעורר בעיות רבות. אתרי אינטרנט ורשתות חברתיות רבות כגון: MySpace, Twitter ו-Facebook, משמשים במה פורייה לפרסום דברי השטנה של קבוצות אלו ברשת. הרשתות החברתיות השונות מתמודדות או שאינן מתמודדות עם המצב בדרכים שונות, אך כולן משתמשות בתנאי השימוש שלהן ולא בחוק, בתור הרף הקובע אם הדברים מהווים בעיה או לא.

התקפות הטרור האחרונות נגד מוסדות יהודיים באירופה והעלייה החדה במעצרים הקשורים לטרור בארה"ב, מעידות על העומק הגלובלי שטכנולוגיות חדשות אלה משיגות, כמו גם על האופי המתפשט של האנטישמיות בתעמולת הטרור המעודדת אלימות כנגד יהודים.

על מנת למגר את תופעת האנטישמיות והכחשת השואה מן הרשתות החברתיות, יש לנקוט במספר צעדים, כגון: חיפוש, ניטור, התראה ודיווח על תוכן פוגעני; והדגשת חשיבות הדיווח כך שיותר ויותר משתמשים ידווחו; יש להביא כל אירוע של העלאת תוכן מעין זה לתודעה הציבורית על ידי אמצעי המדיה הציבוריים והפרטיים, המקוונים והבלתי מקוונים; יש להציף את הבעיה ולגרום ליותר ויותר אנשים מכל המגזרים לדון בה; יש לפנות לגופים מסחריים אשר פרסום שלהם מופיע בדפים בעלי תוכן פוגעני ולהסיר את הפרסומים שלהם מן הרשת.

השפעת גל הפליטים והמהגרים

למעלה ממיליון מהגרים ופליטים הגיעו לאירופה בשנת 2015.

גלי המהגרים ומעשי הטרור שפקדו את אירופה ובייחוד את צרפת, הסיטו אליהם את תשומת הלב הציבורית באירופה ובעולם, והם מהווים גורם מרכזי בהסברת הירידה במספר האירועים האנטישמיים במחצית השנייה של השנה ובירידה במרכזיותה של האנטישמיות אצל פעילים רדיקליים מכל הקשת הפוליטית.

בגרמניה, על-אף העובדה שהפליטים התקבלו בזרועות פתוחות על-ידי חלק גדול מן האוכלוסייה המקומית, רגשות נגד הפליטים התחזקו גם הם, והם יותר שכיחים ומקובלים, בעיקר עקב הסתה ימנית קיצונית. אחת הסיבות לפופולריות של המגמה נגד פליטים שמוביל הימין הקיצוני, טמונה גם בעובדה שכל המפלגות הדמוקרטיות העיקריות בעד קליטה, מי יותר ומי פחות, של מספר בלתי מוגבל של פליטים. לכן המתנגדים להגירה, גם אם אינם דוגלים בתפיסות ימין קיצוני, נאלצים לתמוך במפלגות אלה.

ככלל, מצבם של הפליטים ומיעוטים אחרים, ובכלל זה האזרחים היהודים שהתערו היטב, הוא קשה. שנאת זרים, גזענות ואנטישמיות נמצאות במגמת עליה, גם אם המספרים לגבי האחרונה מצביעים על מגמה הפוכה. ככל שגואה משבר הפליטים כך עולה גם האלימות נגד קבוצות שוליים. בגרמניה תועד מספר כפול של התקפות על אכסניות של פליטים בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015 לעומת שנת 2014 כולה, ובשבדיה נשרפו למעלה מתריסר מרכזי קליטה של מהגרים שכתובותיהם פורסמו על ידי הממשלה במטרה לעודד אזרחים להגיע ולהגיש סיוע לפליטים.

האשמות כלפי היהודים כמי שאחראים למשבר הפליטים חזרו ונשנו במהלך השנה: ראש העיר של יינה (Jena) אלברכט שרוטר (Albrecht Schroeter), ספג ביקורת לאחר שהאשים את מדינת ישראל באחריות חלקית למשבר הפליטים הסורים באירופה. רעיון זה הופץ שוב ושוב גם באתרי אינטרנט נאו-נאציים, שטענו כי "מה שמכונה משבר הפליטים הוא תכנית ציונית רב-שכבתית". גם בצ'כיה מוסבר גל הפליטים של שנת 2015 כ"ייבוא מאורגן" שאורגן על-ידי "הסדר העולמי החדש" הכול יכול, אשר ניתן לפרשו כמזימה אמריקנית או יהודית. היהודים מתוארים כאחראים הישירים לגל ההגירה על-ידי גרימת המלחמה בסוריה ועיראק, על-ידי יצירת דאע"ש, או על-ידי ארגון הייבוא של מהגרים לאירופה למטרות או מניעים אשר השיח האנטישמי עדיין לא הצליח להסכים לגביו. נושאים רבים נקשרים לעתים יחדיו על מנת לטעון כי גופים אמריקניים יהודיים לא-ממשלתיים ארגנו את ההגירה כ"נשק אסטרטגי" ושסרטי הווידאו של עריפת ראשים אכזרית שמבצעים אנשי דאע"ש הינם מזויפים וצולמו במקום כלשהו במדבריות של קליפורניה². תיאוריית המזימה האמריקנית בתגובה למשבר ההגירה מכילה על-פי רוב כמה מוטיבים עיקריים: מטרת היהודים היא להרוס את הזהות הגזעית של אירופה, לסכסך בין מוסלמים

1 Miroslav Pavlíček: Strategicky zrežírovaná migrace jako válečná zbraň. Autor zpracoval data a odpověděl na tuto otázku. AC24 Vědomí 26.10.2015 [online], available at: <http://ac24.cz/zpravy-ze-sveta/6837-strategicky-zrezirovana-migrace-jako-valecna-zbran-autor-zpracoval-data-a-odpovedel-na-tuto-otazku> [verified on 5 December 2015].

2 Kdo organizuje invazi uprchlíků do Evropy? Profesionálové z USA! Svobodné noviny. 12.8.2015 [online], available at: <http://svobodnenoviny.eu/kdo-organizuje-invazi-uprchliku-do-evropy-profesionalove-z-usa/> [verified on 5 December 2015].

לנוצרים (מעין מלחמת המערב במזרח), לרוקן את המזרח התיכון מיושביו המוסלמים והערבים ולעורר תמיכה רבה יותר בישראל. בסופו של דבר, היהודים אשמים הן ב"איסלמיזציה" (כביכול על-ידי הסתה להגירה לאירופה) והן ב"איסלמופוביה" (כביכול על-ידי שימוש קלוקל ברטוריקה אנטי-מוסלמית על מנת להגביר את התמיכה בישראל). יש לציין כי למרות תיאוריות הקונספירציה האלה, לא ניכרו בעולם הערבי-מוסלמי מגמות חדשות בשנת 2015. אלא ישנה המשכיות בהאשמת היהודים בכל רוע, השוואתם לנאצים ולאחרונה גם לדעא"ש.

משבר הפליטים מציב דילמה מוסרית בפני הקהילות היהודיות. היהודים הם עם שההיסטוריה שלו עוצבה על ידי חוויות פליטות מתמשכות - המוסר היהודי מצווה לעזור לפליטים, אך מצד שני קיים חשש גובר והולך לביטחונן של הקהילות על רקע כישלון השתלבותם של מהגרי ארצות האסלאם באירופה ועל רקע האופן שבו נתפסים ישראל והיהודים בארצות מוצאם של הפליטים. על רקע חששות אלה, נשיאת גרמניה אנגלה מרקל, המודעת לפוטנציאל התבוי בשנאה אנטישמית, דחקה בפליטים שהגיעו לגרמניה לאמץ את ערכיה של המדינה הכוללים דחייה של אפליה ואנטישמיות. "לא מדובר בשכחה של השורשים שלך, אלא בצורך לחיות עם השורשים שלך בתוך הערכים והסדר החברתי שלנו, וחלק מזה הנו המאבק הבלתי פוסק נגד כל צורה של אנטישמיות", הצהירה מרקל. ראש ממשלת צרפת מנואל ואלס גינה את האנטישמיות בצרפת בהכרזו כי "כאשר יהודי צרפת מותקפים, צרפת מותקפת; המצפון של האנושות מותקף" והוסיף כי צרפת סובלת עכשיו מצורה חדשה של אנטישמיות "ממהגרים מן המזרח התיכון ומצפון אפריקה, שהפכו את הכעס על עזה למשהו מסוכן מאוד [...] ישראל ופלסטין הן רק תירוץ". בבריטניה, פעולת הממשלה כללה את העלאת ההכרה ברמת האיום על הקהילה היהודית בינואר, הבטחתו של ראש הממשלה בחודש מארס להגדיל באופן דרמטי את מימון האבטחה לקהילה היהודית, מינויה של משטרה לאומית ושיפור תגובות המשטרה לתקריות אנטישמיות אלימות.

סקירה על פי מדינות

צרפת - מנתוני ה-SPCJ

שנת 2015 נפתחה בצרפת בסדרת פיגועים: שלושה פיגועי טרור בוצעו בצרפת ב-7, 8 ו-9 בינואר. הפיגוע מה-9 בינואר היה על רקע אנטישמי. 28 אנשים נלקחו כבני ערובה בסופרמרקט "היפר - כשר" משום שהמחבלים סברו שהם יהודים, 4 מבני הערובה היהודים נרצחו.

למרות האירועים החמורים בפתיחת שנת 2015, הסך הכללי לשנה זו מגלה ירידה קלה במספר האירועים האנטישמיים והאיומים בצרפת. מדובר בירידה של 1.5% אחוזים בהשוואה לאותה תקופה בשנת 2014. ארגון הגג של מוסדות יהודים בצרפת (CRIF), מצא עליה של 84% במספר האירועים האנטישמיים בחודשים ינואר-מאי 2015. ואילו מאז חודש יוני מספר האירועים המדווחים מסוג זה אף "נמוך באופן משמעותי מאשר בשנה הקודמת", אמר ברנרד קזנוב (Bernard Cazeneuve) בפריז בסיומו של הכנס הארצי של ארגון זה.

הירידה הקלה מוסברת בחלקה בתגובת השלטונות לפיגועים, שכללה גינויים ציבוריים חריפים ופריסת אנשי ביטחון סביב אתרים יהודיים. שר הפנים הצרפתי בירך על תוצאות אלו והבטיח שלא להרפות במאמצי הרשויות.

יחד עם זאת, עלינו לקחת בחשבון ששנת 2014 הייתה שנת שיא במספר האירועים האנטישמיים על רקע מבצע צוק איתן. לכן ירידה קלה של 1.5% במספר האירועים בשנת 2015 בה לא התנהל סכסוך מזוין, בהשוואה לשנת 2014 בה התנהל המבצע בעזה, הינה בסופו של דבר נתון מדאיג ולא נתון מרגיע, המשתקף גם בתחושת חוסר הביטחון הגוברת בקרב יהודי צרפת.

ממשלתו של ואלס מבינה את חומרת האיום שמציבה האנטישמיות בצרפת לקהילות היהודיות ועושה מאמצים כנים בקנה מידה שלא נראה כמוהו בעבר ובכלל זה אף הציגה תכנית פעולה למאבק באנטישמיות והגבירה את אבטחת המוסדות היהודיים. ואלס עצמו נקט עמדה ראויה להערצה נגד האיום של האנטישמיות החדשה, כאשר הכריז בתוקף באסיפה הלאומית הצרפתית שאנטי-ישראליות היא אנטישמיות. פסיקות ברוח זו קיבל גם בית המשפט בצרפת.

יחד עם זאת, תחושת הביטחון של יהודי צרפת נותרה מעורערת. סקר IFOP שפורסם השבוע מגלה כי 57% מיהודי צרפת שוקלים להגר מצרפת, נתון זה מהווה החמרה ביחס לסקר הקודם שפרסם ה-FRA ואשר היה מבוסס על נתונים משנת 2012.

בריטניה - מנתוני ה-CST ומשטרת לונדון

שנת 2015 ושנת 2014 שקדמה לה, היו שנות שיא בפעילות אנטישמית בבריטניה. העילות המרכזיות לגידול בהתקפות ובתקריות האנטישמיות בשנים אלה, היו מבצע צוק איתן שהתרחש בקיץ 2014, גידול באנטישמיות מצד מהגרים מארצות האסלאם והמאמץ המתמשך מצד תנועות שמאל קיצוני לדה לגיטימציה של מדינת ישראל. עילות אלה תורגמו למקרי אלימות, איומי טרור, פגיעה ברכוש והתעללות דרך המדיה החברתית ורשת האינטרנט.

ארגון הביטחון הקהילתי ה-CST תיעד 473 תקריות אנטישמיות ברחבי הממלכה. זוהי עליה של 53% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. עיקר הגידול התרחש בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2015, והוא מיוחס בין השאר לעלייה בדיווחים בעקבות גל הפיגועים הרצחניים בצרפת ובדנמרק.

כמחצית מהתקריות האנטישמיות שנמדדו בממלכה בוצעו על ידי ימין קיצוני אירופי (בעיקר אנטישמיות קלאסית) והמחצית השנייה בוצעה על ידי מהגרים ובני מהגרים מאפריקה אסיה (פקיסטן, אינדונזיה) והמזרח התיכון (בעיקר אנטי-ישראליות ואנטישמיות מוסלמית).

לפיגועים בצרפת ובדנמרק הייתה השפעה מוראלית קשה על הקהילה היהודית בבריטניה, מסקר שערכה סוכנות האיחוד (FRA) עלה כי יהודים חששו להשתמש במבנים ובמוסדות המזוהים עם הקהילה היהודית כגון מרכזים קהילתיים, בתי כנסת ובתי ספר, מפחד שיהוו מטרה לפיגועי טרור. עוד עלה כי היהודים חוששים להזדהות כיהודים ברחוב ומצניעים את יהדותם, וכי רבים חוששים לעתיד היהודים באירופה.

הממשלה הבריטית נוקטת עמדה נחרצת נגד אנטישמיות בבריטניה ובכלל זה אנטישמיות חדשה, ראש הממשלה דיויד קמרון התראיין אצל העיתונאי ג'פרי גולדברג והסביר כי לדה-לגיטימציה – השוללת את הבסיס המוסרי לקיום מדינה יהודית עצמאית – יש מאפיינים דומים לאנטישמיות: "מה שמפחיד כרגע, בגלל עליית הקיצוניות האסלאמיסטית, הוא שאתה רואה בבירור איום מסוג חדש – אנטישמיות חדשה – ולא האנטישמיות המסורתית", אמר. "[...] זהו איום בקנה מידה חדש על קהילות יהודיות... הגבנו במהירות כדי לעצור את כניסתם של מטיפי שנאה. אנחנו חייבים להבהיר את הבעיות בקמפוסים, אנחנו חייבים לעצור את ההסתה, השנאה והאלימות...".

גולדברג שאל אותו מה דעתו על יהודים ששוקלים לעזוב את ארצו, וקאמרון השיב: "זה לא מפתיע כשיש את המתקפות האלה באירופה, ואתה שומע מאנשים בקהילות היהודיות את השאלה: האם בטוח כאן?... אני יכול להבין למה יהודים בבריטניה ובאירופה שואלים את השאלות האלה אחרי מה שקרה בשואה".

בנוסף, דיווחה הממשלה כי תקצה 11 מיליון ליש"ט, למיגון בתי ספר יהודיים פרטיים ולהקמת מרכז ניהול משברים קהילתי.

גרמניה - מנתוני וועדת הפנים של הסנאט

על פי נתוני וועדת הפנים של הסנאט הגרמני, במהלך 2015 חלה ירידה במספר העבירות האנטישמיות המדווחות בגרמניה. נכון למועד כתיבת הדו"ח, המספרים המלאים לשנת 2015 טרם פורסמו. אולם, מהנתונים שישנם בידינו עולה כי מינואר ועד תחילת דצמבר, רשמה המשטרה 134 תלונות. זאת, בהשוואה לשנים 2013 ו-2014 אז נרשמו 192 ו-194 אירועים בעלי רקע אנטישמי בהתאמה.

את רוב העבירות ניתן לשייך להסתה על רקע גזעי, שכללה בעיקר דוא"ל, התבטאויות אנטישמיות ופרסומים מסיתים. כמו כן, נרשמה עלייה במספר המתקפות כנגד יהודים, ביניהם בריונות, איומים, עלבונות והשמצות, עבירות תעמולה ונזק לרכוש. במקרים רבים רוססו צלבי קרס על בתים ואנדרטאות זיכרון.

במועצה המרכזית של יהודי גרמניה ובשגרירות ישראל, נתקבלו במהלך השנה מיילים רבים בעלי תוכן אנטישמי וגולשים רבים פרסמו באינטרנט תמונות בהן הם מצדיעים במועל יד כמו גם טקסטים עם תוכן אנטישמי.

רוב העבירות בגרמניה, 117 במספר, בוצעו על ידי ניא-נאצים או מי שמשתייכים לימין הקיצוני. 14 עבירות בוצעו על ידי זרים - לרוב אנשים ממוצא טורקי-ערבי.

השנה פוענחו 40% מהאירועים, זאת לעומת 33% בלבד בשנת 2014, ו-24% בשנת 2013.

על פי ההערכות מספר פשעי השנאה הלא מדווחים בגרמניה מוסיף להיות גבוה מאד, מכיוון שקורבנות רבים מעדיפים שלא למסור הודעה למשטרה. השנה, עיקר העלייה בפשעים הלא מדווחים מוסברת בכך שהקורבנות הם פליטים שמסיבות שונות לא מתלוננים למשטרה. במקביל, מספר העבירות כלפי פליטים צמח מאוד בשנה האחרונה, 3,155 עבירות בוצעו בשנת 2015 (עד אוקטובר) כנגד פליטים, עליה של 40% לעומת שנת 2014 כולה.

מספר הנחקרים שבסופו של דבר הושמו מאחורי סורג ובריה, נמוך מאוד בהשוואה להיקף הפעילות, דבר שאולי מצביע על הרצון של המערכת להימנע ככל האפשר מהתססת הימין.

אוסטרליה - מנתוני דו"ח ECAJ (הוועד הפועל של יהדות אוסטרליה)

מסיכום שנת 2015 באוסטרליה עולה כי הייתה זו שנה שקטה בהרבה מקודמתה. ההסבר העיקרי לכך הוא שבשנת 2014 המבצע בעזה היווה זרז ועילה לפעולתם של מחוללי האנטישמיות. למעשה, נתוני שנת 2015 באוסטרליה חזרו לרמה ששררה בה בשנת 2013 טרם מבצע צוק איתן.

למרות הנתון המעודד לעיל, יש לציין כי הקהילה היהודית באוסטרליה, הינה הקהילה הדתית/תרבותית היחידה שנדרשת להפעיל במקומות הפולחן, בתי ספר, הארגונים הדתיים והמרכזים הקהילתיים שלה אמצעי אבטחה כגון: גדרות גבוהות, שומרים מושימים, מחסומים, גלאי מתכת, ומצלמות טלוויזיה במעגל סגור. הכורח הזה נובע משיעור התקריות האנטישמיות הגבוהה הכולל התקפות פיזיות, פגיעה והשחתת מבני ציבור, ואיומים מתמשכים.

ארצות הברית

האירועים האנטישמיים בארצות הברית כללו התנכלויות, ריסוס כתובות נאצה, חילול מצבות, מבני ציבור ואנדרטאות ומתקפות אלימות.

תשומת לב מיוחדת תופס הקמפיין האנטי ישראלי בקמפוסים ברחבי ארצות הברית. מחקר שנערך באוניברסיטת ברנדייס (Brandeis University) סקר את השנה החולפת מאז מבצע צוק איתן, וגילה כי 75% מהסטודנטים היהודים בקמפוסים חוו אנטישמיות או שהיו עדים לה. בין היתר, דיווחו הסטודנטים על הטרדות מילוליות ופעילות אנטי ישראלית המורה.

דו"ח שפרסמה הליגה נגד השמצה (ADL) מגלה כי חלה עלייה חדה בפעילות ה-BDS ובחרמות כנגד ישראל בקמפוסים ברחבי ארה"ב בשנה החולפת.

עוד מגלה הדו"ח כי בשנה האחרונה נכתבו ולומדו למעלה מ-150 תכניות לימוד שניתן להגדירן באופן ברור כאנטי ישראליות. זוהי עלייה של למעלה מ-30% ביישום תכניות כאלה, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, אז תועדו כ-100 מהן.

הדו"ח מלמד שבשנת הלימודים שעברה התרחשו למעלה מ-520 אירועים אנטי-ישראליים באוניברסיטאות ברחבי אמריקה.

הקבוצה האנטישמית הפעילה ביותר בקמפוסים בארה"ב היא "סטודנטים למען פלסטין", הנתמכת על ידי גופים ממשלתיים, במסווה של עמותת הסברה.

דוגמא שהובאה בדו"ח, עוסקת במאבק שהיה לאחרונה באוניברסיטת ניו יורק נגד העלאת שכר הלימוד.

הקבוצה האנטישמית המדוברת, טענה שעליות המחירים נובעות בעקיפין "מהתנהלות המשטר הציוני", ובאופן כללי קבעה כי "הישראלים אחראים לצרות הכספיות של העולם".

גרינבלט, מנכ"ל הליגה נגד השמצה, מבהיר כי אחת הדאגות של הליגה היא "שרבות מקבוצות הסטודנטים שמטרתן להשמיץ את ישראל, לא רק גורמות למתח רב ולעוינות כלפי היהודים וישראל, אלא גם זוכות לתמיכה מצד מרצים או חברי סגל אקדמי".

עם זאת, להערכת הליגה נגד השמצה, "רובם המכריע של הסטודנטים היהודיים מרגישים בטוחים בקמפוסים שלהם, וגם אם יש מקרים חריגים הם מקבלים גינוי מידי מצד הנהלות האוניברסיטאות".

מרחב ברית-המועצות לשעבר

הסכסוך הרוסי-אוקראיני במזרח אוקראינה, המשיך להוות גורם מרכזי בעיצוב הפוליטיקה האזורית והיחסים הבין לאומיים באזור.

על רקע המשבר, המשיכו הצדדים המעורבים לעשות שימוש בסוגיה היהודית ככלי תעמולה כאשר כל צד מאשים את השני באנטישמיות ובפגיעה מכוונת ביהודים. זאת, לצד התעלמות מכוונת מטיפול ממשי בתקריות אנטישמיות ובתעמולה אנטי-יהודית.

המשטר הרוסי המשיך להציג בתקשורת ההמונים את היהודים כגורם שנאמנותו למדינה מוטלת בספק, בעיקר על רקע העימות עם המערב והסכסוך עם אוקראינה. בנוסף פעל המשטר לשלילת ייחודיותה של השואה על פני "סבלות של אחרים", ובראש ובראשונה הסבל הרוסי במלחמת העולם השנייה ותופעת "הרוסופוביה".

באוקראינה נמשכה מגמת הפגיעה באתרים יהודיים, אתר ההנצחה בבאבי יאר חולל לא פחות משש פעמים במהלך השנה שחלפה, ללא תגובה ממשית מצד השלטונות. על רקע חוסר היכולת, ולעתים גם חוסר הרצון של הרשויות האוקראיניות להתמודד עם התגברות התקריות האנטישמיות, נרשמת עליה משמעותית בשימוש במוטיבים אנטישמיים לצרכי הכפשה פוליטית. זאת, לצד חזרה אל "השיח ההיסטורי המצמצם" אודות חלקם של האוקראינים בהשמדת היהודים, כחלק מהניסיונות הרשמיים להציג את האוקראינים כמי שסבלו מכיבוש ולכן אין לראות בהם אחראים למעשי הטבח ביהודים. על רקע זה קיבל הפרלמנט האוקראיני חוק המשווה את תקופת השלטון הקומוניסטי לזו של השלטון הנאצי, ושאלת השתתפותם של האוקראינים ברצח היהודים חזרה למרכז הדיון הציבורי, והביאה לכך שכל הטוען שאכן השתתפו – מוגדר כעברין.

בפולין עלייתו של הימין השמרני נבעה בעיקר מן המעבר מכלכלה סוציאליסטית מתוכננת לקפיטליזם ושוק חופשי. החמרתו של המצב הכלכלי (פרט לאליטות) הביאה לעליית הימין השמרני וההשפעה הכנסייתית. טענתו של מנהיג מפלגת האופוזיציה פאבל קוקיז (Paweł Kukiz), שקבוצה שארגנה הפגנות רחוב נגד השלטון, מומנה על-ידי "בנקאי יהודי", גררה מחאה מצד חברי הקהילה היהודית בפולין שטענו כי "לראשונה מאז הבחירות הדמוקרטיות [בפולין] בשנת 1989 פוליטיקאי בפרלמנט, אשר היה מועמד לנשיאות, עשה שימוש ברטוריקה כה אנטישמית". בטענתו השנויה במחלוקת לגבי מימון מ"בנקאי יהודי" התכוון קוקיז ל"זועדה להגנת הדמוקרטיה" אשר הוקמה לאחרונה.

על רקע מגמות אלה הביע נשיא הפרלמנט האירופי מרטין שולץ את חששותיו שעליית הימין השמרני בפולין תביא לשינויים ביחס לזיכרון השואה ולהוראתה בבתי הספר.

בעתיד הקרוב, ניתן לצפות שניסיונות לשכתוב ההיסטוריה של עמי מזרח אירופה בתקופת מלחמת העולם השנייה וחלקם בהשמדת היהודים יתרחבו ויתגברו. בנוסף, ימשך השימוש במוטיבים אנטישמיים תעמולתיים לטובת מטרות פוליטיות פנימיות. כמו כן, ניתן לצפות שהשימוש העקבי והמתמשך במוטיבים אלה, לצד טיפוח תפיסות הרואות ביהודים "מתחרים רוחניים", יהוו תשתית רעיונית להתפרצות מחודשת של רגשות אנטי-יהודיים ומעשי אלימות כנגד יהודים.

נקודות ציון מרכזיות במאבק באנטישמיות בשנת 2015

ראוי לציין כי לנוכח הימשכותן והחרפתן של התקריות האנטישמיות אנו מזהים גם הבנה הולכת וגדלה לסכנה שבתופעה ומוכנות להיאבק בה. ברוב מדינות המערב ישנה חקיקה המאפשרת פעולה כנגד פשעי שנאה ובמקרים רבים מטופלים המסיתים ביד קשה.

הדוגמאות לכך רבות:

- בינואר, התייחס נשיא צרפת פרנסואה הולנד בנאומו לכבוד השנה האזרחית החדשה, למצב האנטישמיות והגזענות בצרפת, ואמר כי בכוונתו להפוך את המאבק באנטישמיות ל"מטרה הלאומית" בתכנית העבודה לשנת 2015.
- שש מדינות בארה"ב: ניו יורק, אינדיאנה, פנסילבניה, טנסי, פלורידה וקליפורניה, אימצו החלטות המגנות את האנטישמיות ואת תנועת ה-BDS האנטי-ישראלית. 35 מדינות נוספות שוקלות לעשות זאת גם הן.
- בפברואר, Sylvia Stolz, עורכת דין הידועה בקשריה ההדוקים עם הימין הקיצוני בגרמניה הורשעה בהכחשת שואה ונשלחה ל-20 חודשי מאסר בכלא.
- במרץ, קנדה וישראל חתמו על מזכר הבנות למאבק משותף בתנועת BDS.
- באפריל, בית המשפט הבלגי אסר את הופעתו של הבדרן האנטישמי דיודונה על במת היער הלאומי.
- במאי, ראש עיריית אמסטרדם Eberhard van der Laan, שלח אוטובוס מלא באוהדי Cambuur בחזרה הביתה ל-Leeuwarden בשל קריאות אנטישמיות.
- ביוני, בית הדין הפלילי בפריז, גזר עונש של שישה חודשי מאסר על תנאי וקנס בסך 10,000 אירו על רוברט פוריסון (מכחיש שואה צרפתי ידוע).
- ביולי, נשיא רומניה חתם על חוק האוסר הכחשת שואה ושימוש בסמלים פשיסטיים.
- באוגוסט, הלאומן הצרפתי ז'אן מארי לה פן הודח סופית ממפלגת "החזית הלאומית" בעקבות אמירותיו בנושא השואה.
- בספטמבר, נגזר עונש מוות על פרייז'ר גלן קרוס (Frazier Glenn Cross) הרוצח מהמרכזים הקהילתיים בקנזס מיזורי.
- באוקטובר, הכנסייה הקתולית בפולין פרסמה מכתב פתוח האומר לחבריה כי אנטישמיות היא "חטא".
- בנובמבר, הבדרן הצרפתי דיודונה נידון למאסר בבלגיה בעקבות התבטאויות אנטישמיות בהופעותו בבלגיה.
- בדצמבר, הוותיקן פרסם מסמך היסטורי: בו הצהיר "הסוף לפעולת המיסיון בקרב יהודים".

סיכום

שנת 2015 התאפיינה בשלוש מגמות עיקריות, עליית האנטישמיות המוסלמית שלוותה בפיגועי טרור, הימשכות ניסיונות הדה לגיטימציה של ישראל והתחזקות מפלגות ותנועות הימין הקיצוני.

אם בעבר מקורה של האנטישמיות היה בעיקר בקבוצות ניאו-נאציות למיניהן ובשמאל הקיצוני, הרי שבשנים האחרונות מקורן של מרבית התקריות האנטישמיות באירופה הוא באירופאים ממוצא מוסלמי. עליית האנטישמיות המוסלמית והטרור האנטישמי שנלווה לה, הן הגורם העיקרי לתחושת חוסר הביטחון של היהודים באירופה ולפגיעה במרקם החיים היהודי.

תנועות השמאל הרדיקאלי ממשיכות בהפצת תעמולת שנאה לפיה ישראל היא מדינה קולוניאליסטית המפירה זכויות אדם ופועלות לקעקוע הבסיס הערכי עליו נוסדה. פעולות אלה, שנעשות בכסות של ביקורת לגיטימית על מדיניותה של ישראל, עושות שימוש בכלים אנטישמיים מסורתיים של חרם והדרה ויוצרות אקלים ציבורי המעודד פגיעה ביהודים על רקע זיהויים עם מדינת ישראל.

לצד האנטישמיות המוסלמית ועל רקע משבר הפליטים הפוקד את אירופה, אנו עדים גם לעלייתו של הימין הקיצוני המלווה בשנאת זרים, באליומות נגד מיעוטים ובהגבלות דתיות ותרבותיות. תופעה זו חמורה במיוחד במדינות מזרח אירופה שם נעשים מאמצים לשכתב מחדש את זיכרון השואה ולטהר קבוצות ודמויות היסטוריות מחלקן בהשמדת היהודים.

כשאנו מביטים לעבר שנת 2016, המשימות העיקריות העומדות לפתחנו הן החזרת תחושת הביטחון והסולידריות לקהילות היהודיות באירופה, והבטחת יכולתן לקיים חיים יהודיים מלאים וחופשיים ממגבלות.

לשם כך, על מדינות אירופה לפעול להבנה טובה יותר של דפוסי ומחוללי האלימות האנטישמית ברחוב וברשת האינטרנט. אבן דרך מרכזית בדרך להשגת מטרה זו היא הקמתה של מערכת מובנית לאיסוף נתונים על אנטישמיות, אשר תתרום ל"הבנה כוללת של האופי והמאפיינים של התקריות האנטישמיות", כפי שהגדירה סוכנות FRA בסוף השנה שעברה.

"תקריות שאינן מדווחות, אינן נחקרות ואינן מובאות בפני בתי המשפט, דבר המאפשר לעבריינים לחשוב שהם יכולים להמשיך ולבצע התקפות מסוג זה תוך שהם נהנים מחסינות יחסית", דברי הסוכנות.

ביצוע רפורמות אשר יאפשרו לרשויות אכיפת החוק להיאבק באופן יעיל באנטישמיות, הינו תנאי מקדים וחיוני להשבת האמון, אשר קיומו הכרחי על מנת שיהודי אירופה יוכלו להמשיך לחיות את חייהם ביבשת.

אנטישמיות - הגדרת עבודה

ההגדרה המסורתית של אנטישמיות בתור "עוינות או אפליה כלפי יהודים בתור קבוצה דתית, אתנית או חברתית" תואמת את האנטישמיות הדתית הקלאסית של הנצרות בימי הביניים ואת האנטישמיות הלאומנית של הנאצים, אך הגדרה זו אינה מתאימה לאנטישמיות החדשה בת זמננו. היום, לובשת האנטישמיות צורות שונות ומוצאת ביטוייה בדרכים שונות המקשות על רשויות החוק לזהות אותה ולפעול למניעתה.

על מנת לתת מענה לאתגר האנטישמיות החדשה, גובשה לפני כעשור, בשיתוף פעולה בין ארגונים, חוקרים ופעילים הגדרת עבודה לאנטישמיות, שמטרתה לתת כלים פרקטיים לזיהוי אנטישמיות, זיהוי תקריות אנטישמיות ואיסוף נתונים ולסייע בקידום חקיקה ובאכיפתה.

אנטישמיות על פי הגדרת העבודה היא:

"תפיסה מסוימת של יהודים, שיכולה לבוא לידי ביטוי כשנאה כלפי יהודים. ביטויים מילוליים וגופניים של אנטישמיות מכוונים כלפי יחידים, יהודים או לא-יהודים, ו-או נגד רכושם, נגד מוסדות של קהילה יהודית ואתרים דתיים".

בנוסף לכך, ביטויים מעין אלה יכולים גם להיות מכוונים נגד מדינת ישראל, כשזו נתפסת כקולקטיב יהודי. לעתים קרובות, אנטישמיות מאשימה יהודים ברקימת מזימות כדי להזיק לאנושות, ולעתים קרובות נעשה בה שימוש כדי להטיל את האחריות על היהודים בגין כל מה שמתבש. אנטישמיות באה לידי ביטוי בדיבור, בכתיבה, באופנים ויזואליים ובמעשים, ועושה שימוש בסטריאוטיפים אפלים ובקווי אופי שליליים.

דוגמאות עכשוויות של אנטישמיות בחיים הציבוריים, בתקשורת, בבתי-ספר, במקומות עבודה ובמרחבים דתיים יכולות לכלול את הנקודות הבאות - אם כי לא רק את הנקודות הבאות:

- קריאה, עזרה או הצדקת הרג יהודים או פגיעה בהם בשם אידיאולוגיה קיצונית או בשם ראייה דתית קיצונית
- התייחסויות השוללות מיהודים את אנושיותם, עושות להם ד-הומניזציה או מייחסות להם סטריאוטיפים כיחידים או כקשורים לעוצמה של היהודים כקבוצה - כמו, אם כי לא באופן בלעדי, המיתוס על מזימה יהודית עולמית לשלוט על התקשורת, הכלכלה, הממשלה או מוסדות אחרים של החברה
- האשמת היהודים כעם בהיותם אחראים למעשים שליליים, אמתיים או מדומים, שבוצעו ע"י אדם יהודי אחד או קבוצה, או אפילו למעשים שבוצעו ע"י לא-יהודים
- הכחשת קיום, מטרת והמכניזם (למשל תאי-הגזים) של השמדת העם היהודי בידי גרמניה הנאצית, תומכיה ובני בריתה במהלך מלח"ע השנייה
- האשמת היהודים כעם, או את ישראל כמדינה, בהמצאת או הגזמת ממדי השואה

- האשמת אזרחים יהודים, שאינם חיים בישראל, בהיותם נאמנים יותר למדינת ישראל או בהעדפת האינטרסים של היהודים ברחבי העולם על פני האינטרסים של המדינה בה הם חיים
- דוגמאות לדרכים שבהן אנטישמיות יכולה לבוא לידי ביטוי ביחס למדינת ישראל יכולות לכלול:
 - הכחשת זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית, בין היתר באמצעות הטענה שקיומה של מדינת ישראל היא יוזמה גזענית
 - יישום סטנדרטים כפולים כלפי ישראל בדרישה ממנה לנהוג באופן, שאינו צפוי או נדרש מכל אומה דמוקרטית אחרת
 - שימוש בסמלים או בדימויים הקשורים לאנטישמיות הקלאסית (כמו למשל הטענה, שהיהודים הרגו את ישו או עלילות-דם) כדי לאפיין את ישראל או ישראלים
 - השוואה בין מדיניותה העכשווית של ישראל לבין זו של הנאצים
 - ראייה קיבוצית של היהודים כאחראים לפעולותיה של מדינת ישראל

עם זאת, ביקורת כלפי ישראל הדומה לזו המופנית כלפי כל מדינה אחרת אינה יכולה להיתפס כאנטישמית. פעולות אנטישמיות הן פליליות כאשר הם מוגדרות כך על פי החוק (למשל כמוגדר במספר ארצות: הכחשת השואה או הפצת תעמולה אנטישמית). פעולות פליליות הן אנטישמיות כאשר מטרת התקיפה, באם הם אנשים או רכוש כמו בנינים, בתי ספר, מקומות פולחן ובתי קברות נבחרים ע"י התוקפים כי הם, או נתפסים כיהודיים או קשורים ליהודים. אפליה אנטישמית היא מניעת הזדמנות שווה ליהודים.

משרד התכופות

תחום מאבק באנטישמיות